

Ks. Roman BARTNICKI

DARY DUCHA ŚWIĘTEGO W ŚWIETLE TEKSTÓW BIBLIJNYCH

Treść: **I.** Dar Ducha Bożego w Starym Testamencie: 1. Geneza i znaczenie terminów *rūah* i *rūah Jahwe*; 2. Obdarowanie Duchem Bożym ludzi powołanych do specjalnych zadań; **II.** Dar Ducha dla Mesjasza: 1. Obietnice wylania Ducha na Mesjasza; 2. Obdarzenie Duchem Jezusa Chrystusa; **III.** Duch Święty jako dar dla Kościoła i poszczególnych wiernych: 1. Obietnice starotestamentalne; 2. Wylanie Ducha darem dla rodzącego się Kościoła; 3. Działanie Ducha w pierwotnym Kościele; 4. Duch Święty darem dla każdego chrześcijanina; **IV.** Charyzmaty jako szczególny przejaw działania Ducha Świętego (w świetle listów św. Pawła): 1. Ogólna charakterystyka terminu *chárisma*; 2. Powody interwencji Pawła (1Kor 12-14) w sprawie darów Ducha Świętego; 3. Różnorodność darów Ducha Świętego (1Kor 12,4-10); 4. Rola darów Ducha Świętego w Ciele Chrystusa (1Kor 12,11-31); 5. Dary Ducha Świętego a miłość (1Kor 13); 6. Wielkość darów Ducha Świętego (Rz 12,6-8 w porównaniu z katalogami charyzmatów z 1Kor); 7. Wspólny charyzmat chrześcijan a charyzmaty indywidualne. Posumowanie.

Mówiąc o darach Ducha Świętego często mamy na uwadze tzw. charyzmaty. Termin grecki „charísmata” wprowadził i jego teologię rozwinął Paweł Apostoł. Jednak już w Starym Testamencie wielokrotnie wzmiankowane są specjalne dary Ducha. Dlatego wydaje się, że chcąc ukazać naukę Pisma św. o darach Ducha Świętego, trzeba najpierw sięgnąć do tekstów Starego Testamentu, które dość często mówią o Duchu Bożym („*rūah Jahwe*”, „*rūah Elohim*”) i o darze Ducha Bożego, udzielanego różnym osobom (I). Ducha Bożego miał otrzymać zwłaszcza Mesjasz - zapowiadają to teksty starotestamentalne, a Nowy Testament ukazuje spełnienie tych zapowiedzi (II). Duch Święty jest darem dla całej wspólnoty Kościoła i dla poszczególnych wiernych (III). Chrześcijanie otrzymują też różnorodne dary Ducha Świętego, które najdokładniej opisuje św. Paweł (IV). Problematyka darów Ducha Świętego jest bardzo bogata i może być tu przedstawiona tylko w formie krótkiego szkicu.

I. Dar Ducha Bożego w Starym Testamencie

1 Geneza i znaczenie terminów „*rūah*” i „*rūah Jahwe*”

Stary Testament jest rygorystycznie monoteistyczny. Na jego kartach pojawia się jednak dość często (378 razy) termin „*rūah*”, który tłumaczymy zazwyczaj słowem „duch”. Podobnie jak jego grecki odpowiednik „*pneuma*”, termin „*rūah*” pierwotnie używany był na określenie zjawiska atmosferycznego - wiatru, lub procesu fizjologicznego - oddychania, czy tchnienia¹. Według przekonań starożytnych wiatr nie jest zjawiskiem samodziel-

¹ Por. F. ZORELL, *Lexicon graecum Novi Testamenti*, Parisiis 1931², 1082 - 1089; TENZE, *Lexicon hebraicum et aramaicum Veteris Testamenti*, Roma 1968, 760n; W. BAUER, *Griechisch - Deutsches Wörterbuch zu*

nym, lecz mocą pochodzącą od Boga. Natomiast obserwacja, że oddychanie jest przejawem jedynie istot żywych, a jego brak jest symptomem śmierci, kojarzyła się ludziom starożytnym z faktem życia. Nic dziwnego, że terminem „rūah” określano także wewnętrzną moc tkwiącą w człowieku, warunkującą jego istnienie i działanie, będącą źródłem życia, siedliskiem myśli, odczuć i decyzji (por. 1Krn 5,26; Hi 32,8; Iz 42,5) - my ten element nazywamy duszą².

Cechą zarówno wiatru jak i oddechu jest siła, dynamizm, nieuchwytność, tajemniczość. Ponieważ zaś cechy te najwłaściwiej charakteryzują działanie Boga, zaczęto nazywać to działanie „rūah Jahwe” (Duch Jahwe)³. W powiązaniu z Bogiem oznacza ono przejaw Jego potężnej, niedostrzegalnej i niezwykłej aktywności. Ujawniła się ona zwłaszcza przy stwarzaniu świata; dlatego w opisie stworzenia mowa jest o Duchu Bożym unoszącym się nad pierwotnym chaosem (Rdz 1,2). Duch Boży jest stwórczą siłą we wszechświecie; „Przez słowo Jahwe powstały niebiosa i wszystkie ich zastępy przez tchnienie ust jego” (Ps 33,6)⁴.

Duch Boży jako tchnienie życia jest dla człowieka darem życia. Bóg tchnął Go w nozdrza pierwszego człowieka, a ten stał się istotą żywą (Rdz 2,7). „Jahwe, który stworzył i rozpiął niebo, rozpostarł ziemię... dał ludziom na niej dech ożywczy i tchnienie tym, co po niej chodzą” (Iz 42,5).

2. Obdarowanie Duchem Bożym ludzi powołanych do specjalnych zadań

Stary Testament zawiera kilka relacji o udzieleniu Ducha Bożego osobom (czasem równocześnie większej liczbie), które miały spełnić jakąś funkcję historiozabawczą. Mojżesz otrzymał dar Ducha po to, by wyprowadzić lud z niewoli i być pośrednikiem między Bogiem a ludem; przekazał ten dar Jozuemu (Pwt 34,9) oraz siedemdziesięciu „starszym ludu” (Lb 11,17.25.29). Mieli ten dar sędziowie, jak Otniel (Sdz 3,10), Gedeon (Sdz 6,34), Jefe (Sdz 11,29), Samson (Sdz 14,6.19; 15,14) oraz teokratyczni władcy, jak np. Saul (1Sm 11,6) i Dawid (1Sm 16,13). O ile sędziowie brani byli w posiadanie Ducha na czas pełnienia swej misji, to królowie, pełniąc stale swą funkcję, potrzebowali stałej pomocy Ducha Bożego, choć mogli ten dar utracić (1Sm 16,14).

---

den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, Berlin 1971, 1338 - 1346; H. KLEINKNECHT, „pneuma im Griechischen”, TWNT 6, 333 -337; F. BAUMGÄRTEL, „rūah im Alten Testament”, TWNT 6, 357 - 366; W. J. CAMERON, „Spirit”, *The New Bible Dictionary*, Grand Rapids 1978, 1211 n; E. KAMLAH, „Geist”, TBNT 1, 479 - 489; J. KREMER, „pneuma”, EWNT 3, 279 - 291; R. POPOWSKI, *Wielki Słownik Grecko-Polski*, Warszawa 1995, 502.

² Por. H. ORDON, „Duch Święty w Nowym Testamencie jako moc i osoba”, w: *Duch Święty - Duch Boży*, (Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki, t. 7), red. L. STACHOWIAK - R. RUBINKIEWICZ, Lublin 1985, 81n.

³ Olbrzymia większość tekstów Starego Testamentu mówi o „Duchu Jahwe”, ale Ps 51,13 i Iz 63,10-14 mówią o „Duchu Świętości” („rūah haqqodēš), co Septuaginta przetłumaczyła terminem „Duch Święty” („pneuma hagion”). To sformułowanie pojawia się także w tłumaczeniu greckim Księgi Daniela, dokonanym przez Teodocjona (5,12; 6,4; 13,45) oraz w napisanej po grecku Księdze Mądrości (1,5; 7,22; 9,17). Również w Qumran oraz w literaturze targumicznej używano wyrażenia („rūah haqqodēš, ale nigdy nie oznacza ono osoby, lecz Boży atrybut świętości i - jak udowodnili W. Bacher i G. Dalman - należy je tłumaczyć jako „duch świętości”. Por. R. RUBINKIEWICZ, „Duch Boży w tekstach mesjańskich literatury międzytestamentowej”, w: *Duch Święty - Duch Boży*, dz. cyt., 39n.

⁴ Por. T. MAERTENS, *Le souffle et l'Esprit de Dieu*, Paris 1959, 14-25; H. ORDON, *art. cyt.*, 81n.

W szczególnie sposób darem Ducha Bożego cieszyli się prorocy; nazywani byli z tej racji „mężami Ducha” (por. Oz 9,7). O ile wodzów Izraela Duch Boży uzdalniał do działania i kierowania ludem Bożym, to proroków nakłaniał do przemawiania (por. Iz 59,21; Ez 2,2; 3,24; Za 7,12) oraz spełniania nadzwyczajnych czynów, jak dokonywanie cudów, przewidywanie przyszłości, udzielanie wyjaśnień czy rad w imieniu Boga (zob. Rdz 41,16-38; 2Krl 2,14n.; 1Km 12,19)⁵ Czasem towarzyszyło temu niezwykle zachowanie nawiedzonego, np. ekstaza, ekscentryczne ruchy (Lb 11,24-30; 1Sm 10,5-13)⁶ Działanie Ducha Bożego często cechowała gwałtowność oraz nagłość: spadało nieoczekiwanie na człowieka (Sdz 14,6; Ez 11,5), choć są także teksty mówiące o spoczywaniu (Iz 11,1-5) lub otoczeniu człowieka przez Ducha Jahwe (Sdz 6,34; 2Km 24, 20)⁷

II. Dar Ducha dla Mesjasza

1. Obietnice wylania Ducha na Mesjasza

Szczególnie Mesjasz ukazywany jest przez proroków jako posiadający Ducha Bożego. „Spocznie na Nim Duch Jahwe, duch mądrości i rozumu, duch rady i męstwa, duch wiedzy i bojaźni Jahwe” (Iz 11,2). Deutero-Izajasz zapowiada tajemniczą postać Sługi, który ma dokonać dzieła zbawienia. Ustami proroka Bóg mówi o nim: „Sprawiłem, że Duch mój na Nim spoczął; On przyniesie narodom Prawo” (Iz 42,1). Mocą Ducha Bożego zanieś on ludom orędzie zbawcze (Iz 61,1-3). Nawiązując do Iz 11,2 także pisma literatury międzytestamentalnej mówią o wyposażeniu Mesjasza w Ducha (np. PsSal 17,42; Hen et 49,3; 62,2; TestLew 18,7; TestJud 24, 2).

2. Obdarzenie Duchem Jezusa Chrystusa

Nowy Testament głosi, że spełniły się oczekiwania Starego Przymierza⁸ Przyszedł obdarzony Duchem Mesjasz. Szczególnie Łukasz podkreśla, że Jezus był „pełen Ducha

---

⁵ F. BENOIT, "Natchnienie i objawienie", *Concilium* 1-10 (1965-66), 690 – odróżnia w związku z tym natchnienie pasterskie od oratorskiego czyli prorockiego.

⁶ Działanie Ducha na człowieka przedstawiane jest w Biblii obrazowo. Najczęściej spotykamy wyrażenia: Duch „owładnął” lub „opanował” człowieka (Sdz 14,6.19; 1Sm 10,6; Ez 11,5); „wstąpił w człowieka (Ez 2,2; 3,24); „spoczął na nim” (Iz 11,2); „wyleję mego Ducha” (Jl 3,1); „przyoblec Ducha” (Sdz 6,34; 1Km 27,18); „jest w nim Duch” (Lb 27,18). Wszystkie te określenia oznaczają opanowanie człowieka przez moc Bożą, która skłania go z nieodpartą siłą do działania zgodnego z wolą Bożą. Por. J. KUDASIEWICZ, "Rola Ducha Świętego w dziejach zbawienia", w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. 6, red. L. STACHOWIAK - R. RUBINKIEWICZ, Lublin 1983, 52.

⁷ Por. H. ORDON, *art. cyt.*, 81n.

⁸ W NT na określenie Ducha Świętego używany jest najczęściej rzeczownik „pneuma” (379 razy). Częstotliwość występowania wskazuje, że szczególnie Łukasz był zainteresowany rolą Ducha Świętego w życiu Chrystusa (Ewangelia) i Kościoła (Dzieje Apostolskie). Na drugim miejscu pod względem częstotliwości są listy Pawłowe, a na trzecim pisma Janowe.

Prawie zanika użycie „pneuma” w znaczeniu wiatru (por. J 3,8; Hbr 1,7), tak częste w ST. W NT „pneuma” oznacza niekiedy ducha człowieka w znaczeniu duszy ludzkiej i może wyrażać różne aspekty: tchnienie, oddech (2Tes 2,8; J 20,22; Dz 17,25), tchnienie lub zasadę życia, które od Boga pochodzi i do Boga wraca (Mt 27,50; Łk 8,55; 23,46; J 6,63; 19,30; Dz 7,59; Hbr 4,14; Jk 2,26; Ap 11,11), duch jako źródło myśli (Mk 2,8; 8,12; Łk 1,80; Dz 18,25; Rz 1,9; 2,29;

Świętego” (por. Łk 1,15; 4,1). Pomimo ciągłego zjednoczenia z Duchem, można w życiu Jezusa wskazać momenty szczególnego działania Ducha Bożego; są to: dziewicze poczęcie, chrzest w Jordanie, początek publicznej działalności, śmierć i zmartwychwstanie.

Działanie Ducha sięga samych początków ziemskiego życia Jezusa. W Ewangelii według św. Łukasza anioł mówi do Maryi podczas zwiastowania: „Duch Święty zstąpi na Ciebie i moc Najwyższego osłoni Cię” (Łk 1, 35). A Mateusz jeszcze lapidarniej wyraża tę prawdę słowami: „albowiem z Ducha Świętego jest to, co się w niej poczęło” (Mt 1, 20).

Drugim decydującym momentem w życiu i misji Jezusa był chrzest w Jordanie. Mesjasz w pełni Ducha rozpoczyna swój urząd: „W chwili, gdy wychodził z wody, ujrzał rozwierające się niebo i Ducha jak gołębicę, zstępującego na siebie” (Mk 1,10). Po napełnieniu Duchem podczas chrztu, Jezus pozostaje pod wpływem Ducha: „Zaraz też Duch wyprowadził Go na pustynię” (Mk 1,12). „Potem powrócił w mocy Ducha do Galilei” (Łk 4,14) i cała Jego publiczna działalność, słowa i czyny, pozostają pod wpływem Ducha Bożego⁹

Duch Święty działał w męce, śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa, który „przez Ducha wiecznego złożył Bogu siebie jako niepokalaną ofiarę” (Hbr 9,14)¹⁰ Wielu Ojców Kościoła Janowe „paredōken to pneuma” - oddał Ducha (19,30) rozumiało w tym sensie, że Jezus na krzyżu oddał Ducha obdarzając Nim swój Kościół¹¹. Zgodnie z teologią św. Pawła także zmartwychwstanie było dziełem Ducha Świętego: „Jeżeli mieszka w was Duch tego, który wskrzesił z martwych, to ten, co wskrzesił Chrystusa z martwych, przywróci do życia wasze śmiertelne ciała mocą mieszkającego w was swego Ducha” (Rz 8,11). A św. Piotr tak

1Kor 2, 11; Flp 4,23), uczuć (Łk 1,48; J 11,33; 13,21; 1Kor 4,21; Ga 6,1; Ef 4,23; 1P 3,4), decyzji woli (Mt 26,41; Dz 20,22). NT używa również rzeczownika „pneuma” na oznaczenie dobrych (Hbr 1,14; Ap 4,5) lub złych duchów (Mk 9,20; Dz 16,18; Ef 2,2). Por. J. KUDASIEWICZ, *art. cyt.*, 61n.

Najczęściej jednak „pneuma” odnosi się do Ducha Bożego. W znaczeniu jeszcze starotestamentalnym „pneuma” oznacza moc i potęgę Bożą. W tym znaczeniu należy rozumieć wypowiedzi o „wylaniu Ducha”, o namaszczeniu i przypieczętowaniu Duchem. W niektórych miejscach „pneuma” występuje paralelnie do mocy Bożej lub mocy Najwyższego (Łk 1,17; Dz 1,8), co potwierdza sens starotestamentalny tego rzeczownika.

Jednak w wielu miejscach, zwłaszcza gdy występuje z rodzajnikiem „pneuma”, oznacza osobę Ducha Świętego jako kontynuatora dzieła Jezusa. Osobę Ducha Świętego oznacza „pneuma” w tych miejscach, w których mowa jest o tym, że „pneuma” mówi przez usta apostołów (Dz 8,20; 13,2), tak jak niegdyś przez proroków (Dz 4,25); tam gdzie Duch posyła uczniów (Dz 13,4) i kieruje Kościołem (Dz 20,28). Sens osobowy ma w zdaniu: „Postanowiliśmy bowiem, Duch Święty i my” (Dz 15,28). Jako samodzielna osoba Boża występuje Duch w listach Pawłowych, szczególnie w tzw. formułach trynitarnych (1Kor 12,4-6; 2Kor 13,13). Podobna formuła trynitarna występuje w nakazie misyjnym (Mt 28,19) - Duch Święty występuje tu jako jedna z osób Trójcy Świętej. W najwyraźniejszy sposób w znaczeniu osobowym występuje „pneuma” w Ewangelii Jana i w Apokalipsie (J 14,26; 16,27; 15,26; Ap 2,7.11.17.29; 3,6.13.22; 14,13). Charakter osobowy Ducha Bożego wyraża Janowe określenie „Paraklētōs” (14,16.22; 15,26; 16,7). Że jest On Osobą wynika zarówno z zaimka rodzaju męskiego On („ekeinos”), choć w jęz. greckim „pneuma” jest rodzaju nijakiego (por. J 14,26), z męskiego rodzaju rzeczownika „Paraklētōs” oraz z takich czynności jak nauczanie prawdy, świadczanie, sądzenie, które są Mu przypisywane. Por. A. JANKOWSKI, „Eschatologiczne znamiona Ducha Parakleta”, w: *Egzegeza Ewangelii św. Jana*, red. F. GRYGLEWICZ, Lublin 1976, 92n; H. ORDON, *art. cyt.*, 82-88; J. KUDASIEWICZ, *art. cyt.*, 62.

⁹ Por. A. JANKOWSKI, *Zarys pneumatologii Nowego Testamentu*, Kraków 1982, 23-29; J. KUDASIEWICZ, *art. cyt.*, 63-67; TENŻE, *Teologia Ewangelii synoptycznych* (Teologia Nowego Testamentu t. 1), Lublin 1986, 110.

¹⁰ Por. A. PACIOREK, „Duch Święty jako dar w Liście do Hebrajczyków”, *RT* 46(1999)nr 1, 77-91.

¹¹ Por. J. KUDASIEWICZ, „Rola Ducha Świętego”, *art. cyt.*, 66n.

wyraża tę prawdę: „Chrystus bowiem również raz umarł za grzechy, sprawiedliwy za niesprawiedliwych, aby was do Boga przyprowadzić; zabity wprowadzić na ciele, ale powołany do życia Duchem” (1P 3,18).

Uwielbiony Chrystus tak jest napełniony Duchem Świętym, że Paweł nazwie Go „Duchem ożywiającym” (1Kor 15,45) lub stwierdzi, że „Pan jest Duchem” (2Kor 3,17). Z tej racji Paweł używa sformułowań: w Chrystusie (Ga 2,17) lub: w Duchu (1Kor 6,11); mówi o uświęceniu w Jezusie Chrystusie (1Kor 1,2) lub w Duchu Bożym (1Kor 6,11); stwierdza, że jesteście opieczętowani w Chrystusie (Ef 1,13), lub w Duchu Bożym (Ef 4,30). Paweł nie utożsamia jednak wywyższonego Chrystusa z Duchem Świętym (2Kor 5,6; Rz 8,9)¹²

III. Duch Święty jako dar dla Kościoła i poszczególnych wiernych

1. Obietnice starotestamentalne

Również całemu ludowi, żyjącemu w czasach mesjańskich, obiecany był Duch Jahwe. Duch miał oczyścić lud od wszelkiego grzechu, przynieść sprawiedliwość, pokój i bezpieczeństwo (Iz 32,15-17). Duch stworzy nowy lud Boży: „Dam wam serce nowe i ducha nowego tchnę do waszego wnętrza, odbiorę wam serce kamienne, a dam wam serce z ciała. Ducha mojego chcę tchnąć w was i sprawić, byście żyli według moich nakazów i przestrzegali przykazań, i według nich postępowali” (Ez 36,26-27). Po niewoli babilońskiej Joel zapowiada, że Duch Boży zostanie wylany na wszelkie ciało (3,1-5)¹³

2. Wylanie Ducha darem dla rodzącego się Kościoła

Te obietnice wypełniły się w czasach Nowego Testamentu. W dwóch tekstach Dziejów Apostolskich Duch Święty nazwany jest darem (2,38; 10,45). Słowa Piotra skierowane do Żydów w dniu Zesłania Ducha Świętego można przetłumaczyć: „weźmiecie dar, tj. Ducha Świętego”¹⁴. Św. Paweł w Rz 5,5 mówi, że „miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha Świętego, który został nam dany”

Po raz pierwszy w dziejach nowego ludu Bożego Duch Święty ujawnia swoją obecność i oddziaływanie w dniu Pięćdziesiąticy: „Wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym i zaczęli mówić obcymi językami, tak jak im Duch pozwalał mówić” (Dz 2,4). Piotr wyraźnie stwierdza, że w ten sposób „pełnia się przepowiednia proroka Joela: W ostatnich dniach - mówi Bóg- wyleję Ducha mojego na wszelkie ciało” (Dz 2,17). Skutkiem zaś tego wylania Ducha jest dar języków (niezależnie od tego, jak ten dar rozumiemy), pełne mądrości i odwagi wystąpienie Piotra, świadczące o spełnieniu się zapowiedzi Jezusa: „A gdy Duch Święty zstąpi na was, otrzymacie Jego moc i będziecie moimi świadkami w Jeruzalem i w całej Judei, i w Samarii, i aż po krańce ziemi” (Dz 1,8), oraz nawrócenie się „około trzech tysięcy dusz” (Dz 2,41).

¹² Tamże, 67.

¹³ Por. A. JANKOWSKI, *Zarys pneumatologii, dz. cyt.*, 16-21; K.H. SCHEKLE, *Teologia Nowego Testamentu*, t. M.L. Dylewski, t. 3, Kraków 1984, 242-244; G. WITASZEK, "Wylanie Ducha w Dzień Pański początkiem dzieła zbawienia (Jl 3,3-5)", *RT* 46(1999) nr 1, 21-35 passim.

¹⁴ Por. J. KUDASIEWICZ, "Rola Ducha Świętego", *art. cyt.*, 69.

3. Działanie Ducha w pierwotnym Kościele

Dzieje Apostolskie sprawiają wrażenie, że pierwotna wspólnota chrześcijańska żyła nieustannie pod działaniem Ducha, dlatego też księgę tę nazywa się czasem „Ewangelią Ducha Świętego”¹⁵ W dniu Pięćdziesiątnicy Piotr zapewnił swych słuchaczy, że i oni otrzymają Ducha, jeśli nawrócą się i ochrzcżą się (Dz 2,38-39).

Działalność Ducha jest różnorodna. Jawnym jej przejawem jest mówienie językami i prorokowanie. Nie tylko w dzień Pięćdziesiątnicy, lecz także w innych chwilach Duch daje zdolność mówienia językami, tj. wystawiania Boga mową ekstazy, jak Korneliusz (10,46) oraz uczniowie Jana w Efezie (19,6). Duch Święty wzbudza proroków, jak Agabos (11,28; 21,11n); można ich było spotkać w Kościołach w Antiochii (13,1), w Jerozolimie (15, 32), w Cezarei (21,9).

O wiele większe znaczenie ma rola Ducha Świętego jako przewodnika i pocieszyciela misjonarzy chrześcijańskich. Świadcstwo apostołów określone jest wyraźnie jako dzieło Ducha (5,32). Szczepan napełniony jest „mądrością i Duchem” (6,10). Duch kieruje apostołami i przywódcami wspólnoty: „rozkazał Duch Filipowi” (8,29); „rzekł Duch do niego”, tj. Piotra (10,19). Piotr został oświecony przez Ducha w kwestii przyjęcia pierwszego poganina - Korneliusza do wspólnoty chrześcijańskiej (10,19; 11,12), Duch kierował też obradami apostołów w Jerozolimie (15,28). Duch powołał Barnabę i Szawła do pierwszej misji wśród pogan i polecił Kościołowi antiocheńskiemu wyznaczyć ich do tego zadania (13,2-4). Na początku drugiej wyprawy misyjnej Duch zabronił Pawłowi dalszego głoszenia Ewangelii w Azji, lecz skierował go do Europy (16,6-10). „Uczniów napełniała radość i Duch Święty” (13,52)¹⁶

4. Duch Święty darem dla każdego chrześcijanina

Zgodnie z zapowiedzią proroka Joela Bóg miał wylać swego Ducha „na wszelkie ciało” (Dz 2,17). Św. Piotr kończąc swe przemówienie w dniu Pięćdziesiątnicy wskazuje, w jaki sposób ludzie mogą otrzymać dar Ducha: „Niech każdy z was ochrzczi się w imię Jezusa Chrystusa na odpuszczenie grzechów waszych, a weźmiecie w darze Ducha Świętego” (Dz 2,38). Widać z tego, że zwykłą drogą otrzymania Ducha Bożego jest chrzest¹⁷ Właśnie chrzest sprawia, że Duch Święty mieszka w duszy wiernego jak w świątyni (1Kor 3;16).

Ale w Nowym Testamencie wspomniany jest jeszcze inny sposób przekazywania Ducha Świętego, mianowicie „wkładanie rąk”: „Wtedy więc wkładali apostołowie na nich ręce, a oni otrzymywali Ducha Świętego” (Dz 8,17). Mowa w tym tekście o Samarytanach, którzy byli ochrzczeni w imię Pana Jezusa, ale dopiero po włożeniu rąk otrzymali dar Ducha. Chrzest jest tu odróżniony od wkładania rąk. W geście tym tradycja Kościoła dopatruje się początków bierzmowania¹⁸

Analiza tekstów mówiących o wkładaniu rąk prowadzi do wniosku, że gest ten łączy się ze specjalną misją i zadaniem w Kościele. Przez włożenie rąk dokonano się ustanowienie

¹⁵ Np. W.J. HARRINGTON, *Klucz do Biblii*, tł. J. Marzęcki, Warszawa 1982, 372.

¹⁶ *Tamże*, 372n.

¹⁷ Por. J. KUDASIEWICZ, „Rola Ducha Świętego”, *art. cyt.*, 74.

¹⁸ *Tamże*.

siedmiu mężów, którzy mieli zająć się pracą charytatywną w Kościele (Dz 6,6). W 1Tm 4,14 włożenie rąk kolegium prezbiterów łączy się z powołaniem na przełożonego wspólnoty kościelnej i udzieleniem szczególnego charyzmatu: „Nie zaniedbuj w sobie charyzmatu („charisma”), który został ci dany za sprawą proroctwa i przez włożenie rąk kolegium prezbiterów” (podobnie w 2Tm). Dlatego ks. J. Kudasiewicz stwierdza, że „w pierwszym rycie inicjacji chrześcijańskiej, w chrzcie, wierni otrzymują dar Ducha Świętego, przez drugi zaś, tj. włożenie rąk, obdarowywani byli charyzmatami, czyli szczególnymi darami Ducha Świętego, uzdalniającymi do szczególnej misji we wspólnocie Kościoła. Tylko w tym znaczeniu można mówić, że sakrament bierzmowania jest dopełnieniem chrztu”¹⁹

IV. Charyzmaty jako szczególny przejaw działania Ducha Świętego (w świetle listów św. Pawła)

1. Ogólna charakterystyka terminu „chárisma”

We wspomnianym tekście 1Tm 4,14 wystąpił rzeczownik „chárisma”, użyty w sensie daru otrzymanego przez włożenie rąk i uzdalniającego do kierowania wspólnotą. Aby dokładniej określić jego znaczenie, trzeba przyrzeć się innym tekstom, w których również występuje.

W grece pozabiblijnej termin ten występuje tylko dwa razy u Filona Aleksandryjskiego (*De Leg. AU.* 3,78)²⁰ W Septuagincie można go znaleźć również dwukrotnie, ale tylko jako *lectiones variantes*, uważane za nieautentyczne: w Syr 7,33 (w kodeksie S) i 38,30 (w kodeksie B i niektórych minuskułach)²¹

Natomiast w Nowym Testamencie termin „chárisma” występuje 17 razy, wyłącznie w listach: 14 razy w listach bezsprzecznie Pawłowych (Rz - 6 razy; 1Kor - 7 razy oraz w 2Kor 1,11), 2 razy w listach pasterskich (1Tm 4,14; 2Tm 1,6) oraz w 1P 4,10. W Nowym Testamencie można więc chárisma uważać za termin przede wszystkim Pawłowy. Ks. J. Kudasiewicz wyciąga stąd wniosek, że twórcą tego terminu był najprawdopodobniej sam Paweł, gdyż nie ma dowodów na to, że zaczerpnął on ten termin ze świata greckiego²² Jest to rzeczownik utworzony od czasownika „charizomaí”, jeden z wielu słów zakończonych na „-ma”, które lubiła greka hellenistyczna. Określa on skutek rozumianej jako akcji „chárís”, czyli łaski; znaczenia tych dwóch słów nie zawsze można wyraźnie rozgraniczyć. W słownikach biblijnych „chárisma” bywa tłumaczone jako „okazanie względów, dobrodziejstwo, dar”²³, „życzliwie podarowany dar, dar łaski”²⁴, „dar darmo dany”²⁵, „dar

¹⁹ Tamże, 75. Por. TENZE, "Praktyka i teologia chrztu w Kościele pierwotnym", *KPD* 42(1976) 27.

²⁰ Por. G. LIDDEL - R. SCOTT - H.S. JONES - R.MCKENZIE, *A Greek-English Lexicon*, Oxford 1968⁹, 1979.

²¹ Por. W. BAUER, *dz. cyt.*, 1737.

²² J. KUDASIEWICZ, "Rola charyzmatów w Kościele pierwotnym w świetle listów św. Pawła", w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. 4, red. S. ŁACH - M. FILIPIAK - H. LANGKAMMER, Lublin 1979, 99.

²³ H. CONZELMANN, „charisma”, *TWNT* 9, 393.

²⁴ W. BAUER, *dz. cyt.*, 1737.

²⁵ A. GEORGE - P. GRELOT, "Charyzmaty", *Słownik teologii biblijnej*, red. X. LÉON - DUFOR, tł. K. Romaniuk, Poznań 1982², 112.

Ducha Bożego, udzielany poszczególnym osobom dla dobra społeczności”²⁶, „dar łaski, łaska; dar, charyzmat”²⁷

Sam Paweł nie podaje definicji ani usystematyzowanej teologii charyzmatu. Opisuje jedynie zjawiska, jakie dostrzegał i przeżywał w pierwotnym Kościele. Problem charyzmatów przez pewien czas był szczególnie aktualny w Kościele korynckim (w 2Kor jest już tylko jedna wzmianka w 1,11). W Liście do Rzymian wzmianki o charyzmatach są reminiscencją i interpretacją teologiczną doświadczeń korynckich. Dlatego chcąc poznać treść terminu „charyzmat”, trzeba zwrócić uwagę przede wszystkim na teksty z 1 Listu do Koryntian i Listu do Rzymian.

2. Powody interwencji Pawła (1Kor 12-14) w sprawie darów Ducha Świętego

Z Pierwszego Listu do Koryntian (12-14) wynika, że w Kościele korynckim dużą rolę odgrywali ludzie obdarzeni szczególnymi darami, ale kwestią sporną była ocena „darów duchowych” („pneumatiká”). Na podstawie 1Kor 14 można wyprowadzić wniosek, że niektórzy nadmiernie cenili dar języków i używali go w sposób nie przyczyniający się do budowania wspólnoty²⁸. Byli też tacy, którzy chcieli, by mówienie językami zostało zakazane (por. 14,39: „Nie przeszkadzajcie w korzystaniu z daru języków”). W liście wystanym do Pawła do Efezu znalazło się więc pytanie o „dary duchowe”. 1Kor 14 wskazuje, że za „dary duchowe” („pneumatiká”) uważano tam szczególnie dary języków i prorocत्व. F.A. Sullivan proponuje, by „pneumatiká” tłumaczyć jako „dary natchnione” Mówiący językami uważany był za przemawiającego „pneumatí” - przez Ducha lub w Duchu; podobnie uważano, że prorok przemawia „pneumatí” i dlatego oba te dary: prorocत्व i języki uznawano za przykłady „pneumatiká”²⁹

Paweł odpowiada Koryntianom: „Nie chciałbym, bracia, byście nie wiedzieli o darach duchowych” („peri ton pneumatikón” 12,1). Także w czasach przed swoim nawróceniem, jako poganie, mogli oni doznawać ekstatycznych doświadczeń, które były rozpozszechnione we wszystkich religiach: „ciągnęło was nieodparcie ku niemym bożkom” (12,2). Doświadczenie ekstatyczne nie jest jeszcze czymś specyficznym chrześcijańskim, nie wskazuje na chrześcijański sposób życia. Tylko wyznanie, że Jezus jest Panem (12,3)

²⁶ H. LANGKAMMER, *Słownik biblijny*, Katowice 1984², 36. Dłuższą definicję podaje L. Stachowiak w Encyklopedii Katolickiej: „(od greckiego „charizesthai” - obdarowywać, „charismata” - dary) dar nadprzyrodzony, którego Chrystus uwielbiony udziela wiernym przez Ducha Świętego w celu wypełnienia określonej służby we wspólnocie Ludu Bożego; jako dar zwyczajny, powszechny i różnorodny stanowi określone ukiechowanie łaski Bożej; nazwę „charyzmat” wprowadził oraz jego teologię rozwinął Paweł Apostoł. L. STACHOWIAK, „Charyzmat”, *EK* 3, 92. H. Bogacki przy okazji prezentacji dzieła G. Hasenhubla, *Charisma Ordnungsprinzip der Kirche*, Freiburg 1969 zaproponował taką definicję: „Na podstawie powyższych danych charyzmat określa się jako wypływające z faktu zbawienia konkretne powołanie, realizowane we wspólnocie ku jej budowaniu i posługiwaniu bliźnim w miłości”. Zob. H. BOGACKI, „Charyzmatyczna struktura Kościoła pierwotnego”, *CT* 41(1971) f. 2, 52. Krótszą definicję podaje J. Kudasiewicz w Słowniczku dołączonym do książki: *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Warszawa 1986, 379: „Szczególny dar Boży darmo dany, uzdalniający człowieka do określonej służby we wspólnocie”

²⁷ R. POPOWSKI, *dz. cyt.*, 652.

²⁸ Por. R. BARTNICKI, „Apostolat a charyzmat Pawła”, *STV* 26(1988) 152.

²⁹ F.A. SULLIVAN, *Charyzmaty i Odnowa Charyzmatyczna. Studium biblijne i teologiczne*, Warszawa 1986, 17n.

dane jest przez Ducha Świętego i tylko sposób życia zgodny z Jego nauką i służący budowaniu wspólnoty jako Jego Ciała jest inspirowany przez Ducha Świętego. Być może niektórzy chrześcijanie w Koryncie tak mocno przeceniali przeżycia ekstatyczne, że sądzili, iż nie ma znaczenia, jeśli „odchodząc od zmysłów” przeklinają Jezusa. Jednak Paweł ma świadomość, że w synagogach żądano wypowiedzenia słów: „Niech Jezus będzie przeklęty” od osób podejrzanych o „odpadnięcie” od judaizmu, ponieważ uznali Jezusa za Mesjasza. Dlatego stwierdza, że nikt nie jest wspierany przez Ducha Świętego, gdy bluźni Jezusowi³⁰ Apostoł ostrzega więc przed błędną oceną doświadczeń ekstatycznych, które zbyt łatwo uznawane są za doświadczenie „w Duchu Świętym”

Następnie, od 1 Kor 12,4 rozważa Paweł różnorodność charyzmatów we wspólnotcie; powinny one wzmacniać, a nie osłabiać jej jedności. Paweł pisze: „Istnieją rozmaite dary łaski („charismata”), lecz Duch jest ten sam. Są rozmaite rodzaje posług („diakonai”), a ten sam Pan. Istnieją rozmaite sposoby działania („energemata”), lecz ten sam jest Bóg, działający wszystko we wszystkich.

Duch objawia się każdemu dla wspólnego dobra. Jednemu udziela daru dla wyrażania słowem mądrości, drugiemu wyrażania słowem wiedzy, innemu (udziela daru) wiary. Jeszcze innemu ten sam Duch udziela daru uzdrawiania, a innemu dokonywania niezwykłych dzieł, a jeszcze innemu (daru) przemawiania z natchnienia Bożego („profeteia”), rozpoznawania duchów, modlenia się w różnych językach („glossolalia”) i tłumaczenia ich. Wszystkie te dary są udziałem jednego i tego samego Ducha, „który je rozdziela, tak jak chce” (1 Kor 12,4-11)³¹

F.A. Sullivan uważa za znamienne to, że Koryntianie użyli w liście terminu „pneumatiká”, natomiast Paweł używa tego wyrazu ponownie dopiero wówczas, gdy szczegółowo odpowiada na ich problem na początku 1 Kor 14. Natomiast w 1 Kor 12,4-6 używa trzech różnych wyrazów: „charismata” (dary łaski), „diakonai” (posługi) i „energemata” (działania) i spośród nich preferuje „charismata”, którego używa czterokrotnie w rozdziale dwunastym (ww. 9,28.29.31). Zdaniem tego autora, mówiąc o „charismata” w 1 Kor 12 Paweł usiłuje wykazać, że błędem jest ograniczanie działania Ducha we wspólnotcie do „darów natchnionych” (duchowych). Owszem, dar języków i proroctwa Paweł włącza do „charismata”. Ale z naciskiem powtarza, że istnieje wiele innych darów łaski („charismata”), różne posługi („diakonai”) i różne działania Boże („energemata”), które podobnie są „objawieniem się Ducha”³²

Tenże autor sądzi, iż „fakt, że Paweł preferuje termin ‚charismata’ zamiast używanego przez Koryntian ‚pneumatiká’, oznacza krytykę, którą można wyrazić w ten sposób: Wy Koryntianie myślicie, że jedynymi prawdziwymi darami Ducha są te, które można nazwać ‚darami natchnienia’ Wasze ujęcie działania Ducha w Kościele jest zbyt wąskie. Istnieje wiele innych darów i służb, które są również ‚przejawami działania Ducha’, choćby nawet nie wymagały specjalnego natchnienia, i można ich nie uważać za ‚pneumatiká’ Niewątpliwie w pojęciu Pawła wszystkie te dary, jako przejawy działania Ducha, można słusznie nazwać ‚pneumatiká’, gdyż ‚wszystko sprawia jeden i ten sam Duch’ (12,11)”³³

³⁰ Por. R. PESCH, *Paulus ringt um die Lebensform der Kirche. Vier Briefe an die Gemeinde Gottes in Korinth*, Freiburg 1986, 229.

³¹ Tłumaczenie Biblii Poznańskiej.

³² F.A. SULLIVAN, *dz. cyt.*, 17n.

³³ *Tamże*, 19.

3. Różnorodność darów Ducha Świętego (1Kor 12,4-10)

Paweł kładzie nacisk na darmowy charakter tych darów i na ich różnorodność w jedności. Wszystkie charyzmaty są „manifestacją Ducha”, ich sprawcą jest Bóg, i dane zostały „dla wspólnego dobra” (12,7), to znaczy w celu budowania wspólnoty. Paweł zamieszcza następnie listę charyzmatów (12,8-10), wśród których wymienia najpierw te, które w Koryncie szczególnie były cenione: „dar wyrażania słowem mądrości”, z czego w Koryncie słynął zwłaszcza Apolos, i „dar wyrażania słowem wiedzy” (Biblia Tysiąclecia: „umiejętność poznawania”, z której chętni się w Koryncie pyszni (por. 8,1-3)³⁴ Potem wymienia „charyzmaty czynienia cudów”: przenoszącą góry czyli siłą „wiarę” (por. 1Kor 13,2) „dar uzdrawiania” oraz „dar dokonywania niezwykłych dzieł”³⁵ Paweł ma tu zapewne na uwadze wypowiedzi Jezusa jak Mk 9,23 („dla wierzącego wszystko jest możliwe”) czy Mk 11,23 („kto... nie wątpi w duszy, lecz wierzy, że spełni się to co mówi do góry, tak mu się stanie”). On sam posługiwał się takimi charyzmatami; jego misja była bowiem połączona z „ukazywaniem ducha i mocy” (1Kor 2,4). Po tych charyzmatach związanych z cudami wymienia Paweł dary duchowe: mówi o darze przemawiania z natchnienia Bożego (proctwo), o umiejętności interpretacji i osądzania prorocstwa przez „rozpoznawanie duchów”, o „darze modlenia się w różnych językach” (glossolalia) oraz o „łasce tłumaczenia” tych ekstatycznych, niezrozumiałych języków. Paweł wie, że istnieje także fałszywe proctwo; i dlatego wspólnota potrzebuje daru „rozpoznawania duchów”

Wyjaśnienia wymaga zwłaszcza glossolalia. Po raz pierwszy miała miejsce w pierwotnym Kościele w dniu Zesłania Ducha Świętego i według świadectwa Dziejów Apostolskich należała do ekstatycznych doświadczeń w niektórych wspólnotach; wydaje się, że w Koryncie była pielęgnowana szczególnie przez jakąś grupę. H.J. Klauck w komentarzu do Pierwszego Listu do Koryntian tak wyjaśnia glossolalię:

„Można przybliżyć sobie ten fenomen na podstawie dzisiejszych praktyk ruchów charyzmatycznych. Chodzi o płynne, częściowo wymykające się świadomej kontroli mówienie (żaden męczący bełkot), które ze względu na swoją fonetyczną strukturę i pseudolingwistyczne elementy upodabnia się do prawdziwego języka, choć semantycznie nim nie jest. Ogólny sens językowi glossolalii nadaje sytuacja, w której się go używa, a także wykonywane gesty, kontakt wzrokowy, siła głosu, rytmika, tempo, intonacja. Na tym bazują próby oddania jej treści w normalnym języku. Doświadczenie pokazuje, że glossolalia, niezależnie od roszczenia, że jest spowodowana przez Ducha Świętego, może być nauczona i wyuczona, i że jej najważniejszym warunkiem jest istnienie autorytatywnej osoby oraz istnienie grupy o tym samym sposobie myślenia. W zrozumieniu tego zjawiska pomoc mogą starożytne teorie o natchnieniu, a także takie zjawiska jak mantyka, ekstaza, wyrocznie oraz mistyczne głosy zapisane w papirusach magicznych (bezsensowne, długie szeregi dźwięków, które były używane jako formuły zaklęć). Pochodzenia zjawiska mówienia językami należy szukać na gruncie opisów judaistycznych i rozumieć je jako przedłużenie elementów starotestamentalnego prorocstwa (por. 1Sm 10,5-11). Uznanie zaś mówienia językami za mowę aniołów lub mowę niebiańską w Testamencie Hioba (por. 1Kor 13,1) wyjaśnia - w powiązaniu z hellenistycznym horyzontem myślowym - ich wielki sukces w

³⁴ F.A. SULLIVAN, *tamże*, 27 wyjaśnia, że w języku Pawła „mądrość” zachowuje wiele ze swego starotestamentalnego znaczenia i oznacza dojrzenie i docenienie zbawczego planu Bożego, natomiast wiedza to nie tylko wiedza teoretyczna, lecz podstawa praktycznej decyzji.

³⁵ Natomiast R. PESCH, *dz. cyt.* 230 ten dar wyjaśnia jako „dar czynienia cudów, czyli egzorcyzmów”

Koryncie. Natomiast Paweł świadomie umieszcza je na ostatnim miejscu w katalogu charyzmatów³⁶. Występował on przeciwko przecenianiu tego daru, ale nie zabraniał z niego korzystać³⁷.

4. Rola darów Ducha Świętego w Ciele Chrystusa (1Kor 12,11-31)

W Pierwszym Liście do Koryntian 12,11 Paweł wyjaśnia najpierw ogólnie, że dary duchowe są darem Ducha Świętego, który jest sprawcą charyzmatów i ich działania. Następnie naukę o charyzmatach podporządkowuje on swojej eklezjologii, czyli nauce o Kościele. Jeden Duch ożywia wieloma różnymi charyzmatami jedno Ciało, które składa się z wielu członków.

Kto przyjmuje wiarę i pozwala się ochrzcić, a przy tym „jednym Duchem jest pojony” (12,13), uczestniczy w życiu „Ciała Chrystusa”. Pluralizm i różnorodność współczłonków nie burzy jedności wspólnoty Chrystusowego Ciała; a pozycja, do jakiej każdy zostaje powołany przez udzielony mu przez Boga charyzmat, ma niewielkie znaczenie. Ten stan rzeczy Paweł próbuje wyjaśnić Koryntianom przez przypowieść.

Noga i ręka, oko i ucho mają w ludzkim ciele różne zadania; także słabsze członki są niezbędne. Bez wątpienia Paweł tych uważa za potrzebujących ochrony i pociechy, którzy nie mają ani daru mądrości słowa, ani daru języków, ani daru wyrażania słowem wiedzy, ani daru prorocstwa. Nie mają oni żadnych podstaw do sądzenia, że są niepotrzebni we wspólnocie i nieważni dla całego organizmu. Raczej: „Bóg tak ukształtował nasze ciało, że zyskały więcej szacunku członki z natury mało godne czci, by nie było rozdwojenia w ciele, lecz żeby poszczególne członki troszczyły się o siebie nawzajem. Tak więc, gdy cierpi jeden członek, współcierpią wszystkie inne członki; podobnie gdy jednemu członkowi okazywane jest poszanowanie, współwesela się wszystkie członki” (1Kor 12,24-26). Każdy jest tak cenny, że jest włączony do wspólnego ciała.

Jak Bóg każdemu członkowi ludzkiego ciała określił jego pozycję i zadanie w organizmie, podobnie i członkom „Ciała Chrystusa” (12,27). Paweł zamieszcza w 12,28. 29-30 drugą listę charyzmatów, która jest subtelną korekturą poprzedniej. Nowością drugiej listy jest pewna hierarchizacja darów. W przeciwieństwie do korynckiego zafascynowania charyzmatami duchowymi Paweł docenia zwłaszcza posługi służące budowaniu wspólnoty: „I tak ustanowił Bóg w Kościele najpierw apostołów, po wtóre proroków, po trzecie nauczycieli” (12, 28). Apostoł jest powołanym przez zmartwychwstałego Pana misjonarzem i założycielem gminy, który podtrzymuje jej jedność. Natomiast za stan i wzrost poszczególnych wspólnot odpowiedzialni są prorocy, którzy interpretują historię i dają wskazania co do teraźniejszości i przyszłości oraz nauczyciele, którzy troszczą się o nauczanie przedchrzcielne i katechezę.

Także tych, którzy pełnią funkcje kierownicze Paweł uważa więc za współczłonków wspólnoty - Ciała, które potrzebuje ich tak, jak ludzkie ciało głowy, oka czy ręki. Paweł kładzie na to nacisk, że „urzędy” dane są przez Boga; Bóg „ustanowił” apostołów, proroków i nauczycieli; ale urzędy są równocześnie charyzmatami dla budowania wspólnoty, czemu piastujący urzędy „służą jako współczłonkowie” Stąd też według koncepcji Pawła

³⁶ Cytowane za: R. PESCH, *dz. cyt.*, 231n.

³⁷ Por. J. KUDASIEWICZ, *Odkrywanie Ducha Świętego*, Kielce 1998, 355.

niemożliwe jest rozróżnienie między charyzmatyczną i niecharyzmatyczną posługą w Kościele, czysto urzędowe posługi też są rozumiane charyzmatycznie³⁸

Po charyzmatach związanych z urzędami wymienia Paweł znowu charyzmaty czynienia cudów, a następnie charyzmaty o charakterze charytatywnym (dar „wspierania pomocą”) i organizacyjnym (dar „rządzenia”), i zamyka swój mały katalog glossolalią. Paweł chce powiedzieć, że glossolalia nie ma większej wartości niż przygotowanie zgromadzenia wspólnoty, a więc posługa techniczno-organizacyjna. Przekładając na współczesny język powiedzielibyśmy, że kto sprząta salę, gdzie odbywa się zgromadzenie, odgrywa nie mniejszą rolę, od tego, kto przewodzi zgromadzeniu, lub prowadzi wykład. Nikt nie może być wszystkim, ani wszystkiego posiadać. Nikt nie powinien czuć się pokrzywdzonym, jeśli organizm Ciała „funkcjonuje” i wszyscy mają świadomość jedności, wspólnie pracują, radują się, cierpią, uczestniczą w zdarzeniach, do których powołał ich Bóg.

W końcu Paweł upomina ironicznie: jeśli już chcecie „ubiegać się” o charyzmaty, ubiegajcie się o „większe” (12,31), a więc o te, które najbardziej służą wzrostowi wspólnoty. Ponadto Paweł chce dać zasadniczą wskazówkę: liczy się przede wszystkim „agape”, czyli miłość, którą Bóg wlewa do serca każdego wierzącego i dzięki której - przed wszystkimi charyzmatami - skuteczna staje się wiara. Miłość najmocniej wyciska piętno na życiu Kościoła.

5. Dary Ducha Świętego a miłość (1Kor 13)

Na naukę Pawła o charyzmatach rzuca też światło jego hymn o miłości z 1Kor 13. W pierwszych trzech wierszach mamy nową listę charyzmatów: języki, prorocтво, zrozumienie tajemnic, wiedza, wiara, rozdanie swych posiadłości i wydanie się na śmierć. Paweł wyraźnie zmierza do uszeregowania tych darów w porządku rosnącym, dochodząc do szczytu. Dar języków wymienia więc na pierwszym miejscu, by w ten sposób niejako pomniejszyć go w oczach Koryntian, którzy go nadmiernie cenili. Z hymnu wynika, iż Paweł przyjmuje, że ktoś może mieć wielkie dary charyzmatyczne, a nie mieć cnoty miłości. W tym samym liście Paweł gratuluje Koryntianom, że nie brak im żadnego charyzmatu, natomiast karci ich za brak miłości, co się przejawia ich zazdrością, kłótniami, nieroztropnym używaniem ich wiedzy, a nawet egoizmem w czasie Wieczery Pańskiej³⁹. Dopiero w czasach ostatecznych zanikną charyzmaty, podczas gdy miłość będzie trwała także w świecie, który ma przyjąć.

³⁸ J. KUDASIEWICZ, "Rola charyzmatów", *art. cyt.*, 103 przyp. 20 stwierdza, że współczesna teologia i egzegeza odrzucają zdecydowanie skrajne przeciwstawianie w Kościele elementu instytucjonalnego elementowi charyzmatycznemu, przyjmując harmonię obydwóch i powołuje się na opracowania: K. RAHNER, *Das Dynamische in der Kirche* (QD 5), Freiburg 1958, 48; TENŻE, „charisma”, *LTk* 2, 1027; H. VON CAMPENHAUSEN, *Kirchliches Amt und geistliche Vollmacht in der ersten drei Jahrhunderten* (BHT 14), Tübingen 1953, 194; E. KÄSEMANN, *Legitimität des Apostels*, Darmstadt 1959, 52; L. CERFAUX, *La theologie de l'Eglise selon Saint Paul*, Paris 1965, 387; TENŻE, *Le Christ dans la theologie de Saint Paul*, Paris 1954, 272; H. CONZELMANN, *art. cyt.*, 396; H. SCHÜRMAN, *Die geistlichen Gnadengaben in den paulinischen Gemeinden*, Leipzig 1970², 12-15; B.N. WAMBACQ, "Le mot „charisme”", *NRT*h 97(1975) 345n; B. SNELA, "Charyzmat i urząd", *AK* 83(1974)3-18.

³⁹ Por. F.A. SULLIVAN, *dz. cyt.*, 35.

6. Wielkość darów Ducha Świętego (Rz 12,6-8 w porównaniu z katalogami charyzmatów z 1Kor)

Trzecim klasycznym tekstem Pawła o charyzmatach jest Rz 12, 3.6-8. Wymienia tu Paweł zupełnie inne charyzmaty, choć jego pouczenie o darach i ich roli w Ciele Chrystusowym jest w zasadzie takie samo. Pisz: „Powiadam bowiem - zgodnie z udzielonym mi darem - do każdego przebywającego wśród was, aby nie mniemał o sobie więcej niż należy. Niech każdy mądrze myśli o sobie. Bóg każdemu przydzielił wiarę według wymierzonej mu miary. Mamy zaś różne dary według udzielonej nam łaski; czy to dar proroctwa, którego należy używać zgodnie z zasadami wiary, czy to dar usługiwania, który okazujemy w usługiwaniu, czy to dar nauczania, którym cieszy się nauczający, czy to wreszcie dar zachęcania, którym cieszy się zachęcający. Kto daje jałmużnę, niech czyni to wspaniałością. Kto przewodniczy społeczności, niech będzie gorliwy. Kto pełni dzieło miłosierdzia, niech czyni to ochotczo”

Różnice pomiędzy zestawieniami charyzmatów w Listach do Koryntian i do Rzymian najprawdopodobniej należy tym tłumaczyć, że wspólnotę w Koryncie Paweł znał osobiście, natomiast w Rzymie do czasu redagowania Listu do Rzymian. Można sądzić, że w Liście do Koryntian wymienia szczególnie te dary, z którymi zetknął się osobiście. W 1Kor 12,8-10 na pierwszym miejscu wymienia dar mądrości słowa i wiedzy, czym chlubił się Koryntianie. W rozdziale czternastym szeroko opisuje dary proroctwa, języków i ich interpretacji. W rozdziale dwunastym trzykrotnie wylicza dary (w. 10.28.30); za każdym razem umieszczając dary języków i ich interpretacji na ostatnim miejscu, pragnąc pohamować skłonności Koryntian do nadmiernego poważania tych darów. Nie dziwi nas także to, iż w 1Kor 13 Paweł podkreśla, że przeminą proroctwa, języki i wiedza - dary, którymi Koryntianie najbardziej się chlubili.

Można mniemać, że w Liście do Rzymian (12,6-8) wylicza te charyzmaty, które spodziewa się spotkać w każdej wspólnotcie chrześcijańskiej⁴⁰ Na pierwszym miejscu umieszcza tu dar przemawiania z natchnienia Bożego (proroctwo), ale nie wspomina o darach uzdrawiania, dokonywania niezwykłych dzieł, modlenia się w różnych językach i tłumaczenia ich.

Dlatego słuszny wydaje się pogląd, że wybór darów wyliczonych w 1Kor 12,8-10 był uwarunkowany aktualną sytuacją w Koryncie. Paweł podaje inny zestaw darów w 1Kor 12,28, inny w 1Kor 13, jeszcze inne wspomina w 1Kor 14.26 i w Rz 12,3 6-8. Nie można więc na podstawie tekstów nowotestamentalnych sporządzać jakiegoś katalogu darów Ducha Świętego⁴¹ Duch Święty jest nieograniczony w swoim działaniu i może obdarzać ciągle nowymi darami.

⁴⁰ Tamże, 38.

⁴¹ J.W. ROSŁON, "Jak przedstawia się od strony biblijnej sprawa darów Ducha Świętego?" CT 44(1974) f. 1, 138-141 wykazuje, że sformułowanie „siedem darów Ducha Świętego”, które weszło do katechizmów i zostało rozwinięte w teologii duchowości opiera się o tekst Iz 11,1-10. Tekst oryginalny zawiera jednak tylko sześć darów Ducha w trzech parach: duch mądrości i rozumienia (rozumu), duch rady i mocy (męstwa), duch wiedzy i bojaźni Jahwe. Dwukrotnie, bo w wierszach 2 i 3 pojawia się ten sam termin: „jir’at Jahwe” - bojaźń Jahwe, który przez tłumaczy greckich, unikających powtarzania, został przetłumaczony dwoma różnymi terminami i w ten sposób w tekście greckim i łacińskim otrzymaliśmy siedem darów Ducha. Zatem liczba siedem co do darów Ducha nie może być uważana za biblijną, chociaż ma oparcie w przekładzie greckim, z którego Kościół korzystał. Dary Ducha z Iz 11,1-10 omawia dokładniej L. STACHOWIAK, "Dary Ducha dla potomka Dawidowego i jego przyszłe powszechne królestwo pokoju", w: *Duch Święty - Duch Boży*, dz. cyt., 23-37.

7. Wspólny charyzmat chrześcijan a charyzmaty indywidualne

Trzeba wreszcie zauważyć, że św. Paweł rozróżnia pomiędzy charyzmatem wspólnym dla wszystkich chrześcijan, a charyzmatami indywidualnymi. Obok daru jaki otrzymują wszyscy podczas chrztu lub w czasie głoszenia Ewangelii (tak należy rozumieć „chárisma” w Rz 1,11; por. też 15.27), istnieją indywidualne dary Ducha Świętego. Na podstawie 1Kor 1,7: „Nie brakuje wam żadnego daru łaski, oczekując objawienia się Pana naszego Jezusa Chrystusa” można wyprowadzić wniosek, że charyzmaty nie były ograniczone do jakiegoś kręgu wiernych, lecz są udzielane w darze wszystkim chrześcijanom. Każdy chrześcijanin ma swój charyzmat: „każdy otrzymuje od Boga własny dar: jeden taki, a drugi inny” (1Kor 7,7). Św. Piotr zachęca, by wzajemnie dzielić się otrzymanymi charyzmatami: „Służcie sobie wzajemnie otrzymanymi darami, jak dobry szafarz różnorodnej łaski Bożej” (1P 4,10).

Wszyscy chrześcijanie podczas chrztu otrzymują Ducha Świętego. Ale podczas gdy Duch otrzymywany w czasie chrztu (w sensie „aparchē” - „pierwociny” w Rz 8,23; „arrabōn” - „zadatek” w 2Kor 1,22) obecnie tylko pośrednio widoczny jest w owocach, a dopiero przy zmartwychwstaniu będzie widoczny w całej pełni, to charyzmaty indywidualne już teraz objawiają Ducha (1Kor 12,7), są wyraźnym przejawem Jego oddziaływania⁴² Można więc stwierdzić, że charyzmaty są uderzającym przejawem działania Ducha Świętego.

Podsumowanie

Omówienie tekstów o darach Ducha Świętego trzeba było poprzedzić relacją o wypowiedziach o Duchu Świętym, który jest ich Sprawcą i sam jest Darem. Ponieważ zaś Duch Święty ujawnił swoją działalność już w dziejach Starego Przymierza, trzeba było rozpocząć od analizy wypowiedzi o Duchu Bożym w Starym Testamencie. W szczególny sposób Duchem Świętym był obdarzony Mesjasz - Jezus Chrystus oraz Kościół. Duch Święty jest darem dla całego Kościoła, Jego działalność była szczególnie widoczna w początkowym okresie rodzenia się Kościoła, ale jest on darem także dla każdego chrześcijanina.

Wszyscy chrześcijanie otrzymują wspólny dar Ducha Świętego podczas chrztu, ale każdy obdarzony też jest szczególnym charyzmatem. Jest ich wiele i nie można sporządzić wyczerpującego ich katalogu. Łatwiej dostrzec jakiś charyzmat, gdyż jest on bardziej widoczny, niż fakt obdarowania Duchem. Także urzędy kościelne są powiązane z charyzmatami i nie należy przeciwstawiać Kościoła urzędowego Kościołowi charyzmatycznemu. Można otrzymać szczególny dar, a jednak nie posiadać miłości. Nie należy przeceniać spektakularnych darów Ducha Świętego, wszystkie mają znaczenie w Ciele Chrystusa i powinny służyć jedności i wzrastaniu Kościoła.

I DONI DELLO SPIRITO SANTO NELLA LUCE DELLA BIBBIA

Sommario

Nel articolo sono presentati, prima i testi dell'Antico Testamento, nei quali si narra dello Spirito Divino (“rūah Jahwe”, “rūah Elohim”) e del dono dello Spirito, dato alle diverse persone. Nell'Antico Testamento si prevedeva, che il Messia ricevera il dono dello Spirito Divino; questo è stato confermato nel Nuovo Testamento. Lo Spirito Santo è un dono per la Chiesa e per i singoli fedeli. I christiani ricevono i diversi doni dello Spirito Santo.

⁴² Por. K. BERGER, „charisma”, *EWNT* 3, 1103n.